

TAARIFA YA TOHMLE

Taarifa hii ilitengenezwa katika kongamano wa nne wa Indigenous Knowledge and Peoples of Asia (IKPA) wa Haki za Watu wa Asili, Bayoanuwai, na Mabadiliko ya Tabianchi, iliyofanyika Oktoba 1-4, 2024, huko Pokhara, Nepal

Gambar berkumpulan di Pokhara, Nepal. 65 pemimpin Orang Asal dari 10 negara Asia berkumpul untuk merangka Kenyataan Tohmle. Kredit: Pirawan Wongnithisathaporn, AIPP

Asia ni eneo lenye anuwai nyingi za kibaolojia na kitamaduni, ambapo sisi, Watu wa Asili, tuna jukumu muhimu katika kuhifadhi na kusimamia ardhi, maeneo, maji na rasilimali zetu. Tumekuwa tukifanya hivi tangu zamani na kwa hivyo, ni washirika na viongozi wa kudumu katika utekelezaji wa Mkataba wa Anuwai wa Kibiolojia (CBD) na Mkataba wa Mfumo wa Umoja wa Mataifa wa Mabadiliko ya Tabianchi (UNFCCC).

Tumeshiriki kikamilifu katika mikutano ya Kikundi Kazi cha Uwezeshaji (FWG) cha jukwaa la maarifa katika UNFCCC, na Kikundi Kazi cha Ad hoc kuhusu Kifungu cha 8j na Masharti Husika ya CBD. Wenyeji kutoka Asia na maeneo mengine ya Dunia pia wanashiriki kikamilifu katika utetezi ambao umechangia kujumuisha haki za binadamu, haki na ujuzi wa jamii asilia katika Mkataba wa Paris wa Mabadiliko ya Tabianchi, na Mfumo wa Kimataifa wa Bayoanuwai wa Kunming Montreal (KM-GBF).

Mwaka mmoja uliopita, wawakilishi wa jamii asilia barani Asia walitoa Azimio la E-Sak Ka Ou- taarifa ya wito wetu wa pamoja wa masuluhisho ya ushirikiano ili kushughulikia maswala ya dharura na maswala yanayotukabili sisi na sayari. Tamko hilo limetafsiriwa katika lugha 12 na limeangaziwa kwenye tovuti 11.

Taarifa ya Tohmle

"Tohmle" ni jina la Wenyeji wa Dhampus, kijiji kilicho katika mkoa wa Gandaki nchini Nepal. Jina hili lina umuhimu wa kitamaduni kwa Wenyeji wa Gurung.

Mwaka jana, pia tuliandaa Mpango Kazi wetu wa Krabi kuhusu Hali ya Hewa na Bayoanuwai, mpango wa kwanza wa hatua wa pamoja wa jamii asilia katika eneo hili ambao unaunganisha juhudi za hali ya hewa na bayoanuwai. Mpango huu ulithibitisha dhamira yetu ya kuimarisha matendo na uongozi wetu kwa ajili ya uhifadhi na matumizi endelevu ya bayoanuwai na kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi katika ngazi za mitaa, kitaifa na kikanda.

Tangu wakati huo, Watu wa Asili barani Asia wamepata mafanikio makubwa katika masuala ya:

- kuziwezesha jamii zetu
- kuchora maeneo yetu,
- kuandaa mipango ya uhifadhi na urejeshaji,
- kuwezesha uenezaji wa vizazi na uwekaji kumbukumbu wa Maarifa Asilia,
- kupanua mitandao na miungano yetu,
- kushiriki katika michakato ya sheria na mapitio ya Mkakati wa Kitaifa wa Bayoanuwai na Mipango ya Utekelezaji (NBSAPs),
- kuzalisha nyenzo za utetezi wa sera, na
- kufafanua zaidi ahadi na michango yetu kama jamii asilia kuelekea mustakabali bora wa kuishi kwa upatano na kwa amani na asili.

Kwetu sisi, kutetea haki za binadamu za jamii asilia hakuwezi kujadiliwa katika mabadiliko yote ya hali ya hewa na mipango na mikakati ya uhifadhi wa bayoanuwai. Hata hivyo, tunaendelea kukabiliwa na changamoto nyingi na vitisho kutokana na upotevu wa bayoanuwai, mabadiliko ya hali ya hewa, ukataji miti, uharibifu wa ardhi, biashara, mabadiliko ya matumizi ya ardhi, unyakuzi wa ardhi, unyakuzi wa maji, uhalifu, kijeshi, na ukiukwaji wa haki za binadamu kwa jina la uhifadhi, miradi ya mpito ya nishati, na masoko ya kaboni, miongoni mwa mengine.

Tunasisitiza hitaji la dharura la kuheshimu haki zetu za pamoja kwa ardhi, wilaya na maji yetu, kuhakikisha utekelezaji wa kweli wa Idhini ya Bure, ya Awali na ya Kuarifiwa (FPIC), na kutambua na kuimarisha mifumo ya utawala asilia katika bayoanuwai zote na vitendo na masuluhisho ya hali ya hewa yanayoongozwa. na serikali, taasisi za fedha, mashirika ya Umoja wa Mataifa, mashirika ya maendeleo na wadau wengine. Vile vile ni muhimu kuchunguza shabaha na programu za uhifadhi wa kitaifa na kulinda usalama wa Watetezi wa Haki za Kibinadamu wa jamii asilia.

Leo huko Pokhara, Nepal, viongozi 65 wa jamii asilia kutoka nchi 10 za Asia wamekusanyika, wakiwakilisha mashirika 36 ya kimataifa, kikanda, kitaifa na ya ndani, wakiwemo wawakilishi wa wazee, wanawake, vijana, watu wenye ulemavu, vyombo vya habari, wanasheria, mashirika ya maendeleo na wafadhili.

Kwa pamoja, tunathibitisha kujitolea kwetu kufanya sehemu yetu katika kushughulikia masuala muhimu yanayohusiana na ardhi yetu, maeneo na maji, utawala asilia na mifumo ya maarifa. Ahadi hii itatekelezwa kupitia utekelezaji wa Mpango Kazi wa Pokhara - mkakati wa pamoja kuhusu bayoanuwai na mabadiliko ya hali ya hewa ulioandaliwa na washiriki wa Mkutano wa 4 wa Indigenous Knowledge and Peoples of Asia (IKPA) kuhusu Haki za jamii asilia, Bayoanuwai na Hali ya Hewa. Mabadiliko, yaliyofanyika Pokhara, Nepal kuanzia tarehe 1-4 Oktoba 2024.

Mapendekezo ya Pamoja ya Kuendeleza Uongozi wa jamii asilia, Haki za Kibinadamu, Ulinzi wa Bayoanuwai, na Haki ya Hali ya Hewa.

Tukiongozwa na hekima ya mababu na wazee wetu, na kuchochewa na dhamira yetu ya pamoja ya kukuza maadili yetu ya pamoja ya mshikamano wa jamii, kujali, na kushiriki kwa vizazi vijavyo na jamii nzima, tunasisitiza mapendekezo yetu ya pamoja kwa Vyama vya CBD, Vyama vya UNFCCC, sekta ya kibinafsi, taasisi za fedha, mashirika yasiyo ya kiserikali ya uhifadhi, mashirika yasiyo ya kiserikali, wafadhili na taasisi zinazohusika katika masuala muhimu yafuatayo:

Mikakati na Mipango ya Kitaifa ya Bayoanuwai (NBSAPs), Michango Iliyoamuliwa Kitaifa (NDCs), na Mipango ya Kitaifa ya Kurekebisha (NAPs)

- Kuhakikisha ushiriki kamili na wa ufanisi wa jamii asilia, wakiwemo wanawake wa kiasili, vijana, na watu wenye ulemavu katika michakato ya kufanya maamuzi yanayohusiana na marekebisha na kusasishwa kwa NBSAPs, NDCs, na NAPs kupitia uanzishwaji wa nafasi maalum kwa jamii asilia.

- Kuanzisha haraka taratibu shirikishi zinazofaa katika hatua zote za michakato hii katika ngazi ya kitaifa na ngazi ya chini ya taifa au kuziimarisha pale ambapo tayari zipo.
- NBSAPs, NDCs, na NAPs zinapaswa kuegemezwa kwenye mkabala unaozingatia haki za binadamu, ikijumuisha msukumo madhubuti wa kupata haki zetu za umiliki wa pamoja na kuhakikisha FPIC kwa bayoanuwai na hatua za hali ya hewa kwenye ardhi, wilaya na maji yetu.
- Jumuishwa hatua zilizochukuliwa na jamii asilia wa Kiasia kupitia mpango kazi wetu wa pamoja kuhusu bayoanuwai na mabadiliko ya Tabianchi, huku tukiwasilisha ripoti za nchi kwa mikataba ya bayoanuwai na mabadiliko ya tabianchi

Mbinu inayozingatia Haki za Binadamu ya Uhifadhi

- Marekebisho ya sheria na sera za uhifadhi mbaya kwa kutambua na kulinda desturi zetu za asili za uhifadhi, sheria za kimila na taasisi. Hakikisha mageuzi haya yanatekelezwa ipasavyo kupitia mifumo thabiti ya utekelezaji, hatua za uwajibikaji, na ushirikiano na Wenyeji.
- Kutambua na kukuza Maeneo ya Wenyeji na Jadi (ITT) kama njia ya tatu, tofauti na maeneo yaliyohifadhiwa na hatua nyingine madhubuti za uhifadhi wa eneo (OECMs), katika kufikia Lengo la 3 la KM-GBF.
- Thibitisha ushiriki wa maana na unaofaa wa jamii asilia kama wenye haki na viongozi katika juhudi za uhifadhi. Kuhakikisha utekelezaji wa FPIC katika hatua zote za uhifadhi na hatua za hali ya hewa
- Kushughulikia dhuluma za kihistoria zilizofanywa kwa jina la uhifadhi kwa kurudisha ardhi na maji yaliyochukuliwa bila FPIC yetu. Saidia urejeshaji, ulinzi, na utunzaji wa afya ya ardhi, maeneo ya maji, na kutambua umiliki wa pamoja wa jamii asilia juu ya haya yote.

Mpango Mpya wa Kazi kuhusu Kifungu cha 8 (j) na Mpangilio wake wa Kitaasisi

- Kuanzisha shirika tanzu la kudumu katika COP16 kama utaratibu ufaao wa kuboresha zaidi utekelezaji wa Kifungu cha 8j na masharti yanayohusiana, na pia kuendeleza maendeleo kutoka kwa Kikundi Kazi cha Ad Hoc kuhusu Kifungu 8j na KM-GBF.
- Kupitisha Mpango Mpya wa Kazi kuhusu Kifungu cha 8(j) na uhakikishe kuwa jamii asilia wanaweza kushiriki kikamilifu na kwa ufanisi katika utekelezaji wake, pamoja na ule wa KM-GBF nzima.

Mfumo wa Ufuatiliaji wa KM-GBF na Viashiria

- Kupitisha kiashirio cha maarifa ya kimapokeo kuhusu mabadiliko ya matumizi ya ardhi na umiliki wa ardhi katika Maeneo ya Asili na Jadi (ITT) kama kiashirio cha kichwa cha habari.
- Tambua asili mtambuka ya viashirio vinne vya maarifa ya jadi kwa KM-GBF, kupitia ujumuishaji wao wenye ufanisi katika mfumo wa ufuatiliaji.
- Kutambua na kuunga mkono (ikiwa ni pamoja na usaidizi wa kifedha) jukumu la ufuatiliaji wa kijamii na mifumo ya taarifa ya jamii asilia (k.m. mradi wa Kielekezi Asilia, uchoraji wa ramani za jamii, tafiti za bayoanuwai za jamii, orodha na zana zingine) katika kufuatilia utekelezaji wa KM-GBF, ikijumuisha mchango wao katika kuripoti kitaifa

Watetezi wa Haki za Binadamu wa jamii asilia (IPHRDs)

- Kufanya marekebisho ya sheria na sera ili kukomesha vitendo vya uhalifu vinavyoendelea kwa Wenyeji na kuimarisha hatua za kuwawajibisha wahalifu.
- Komesha mashambulizi, upotevu unaotekelezwa, kufungiwa kwa mali na akaunti za benki, mauaji, vurugu na ukandamizaji wa IPHRDs. Kuhakikisha upatikanaji wa haki kwa ufanisi na kwa wakati kwa waathirika wa ukiukwaji huo.
- Kupitisha sera ya kutostahimili aina zote za mashambulizi dhidi ya IPHRDs na Watetezi wa Haki za Kibinadamu wa Wanawake Wenyeji, ikiwa ni pamoja na vitisho, vurugu, unyanyasaji wa kijinsia, ufuatiliaji, na mashambulizi ya kimwili au ya kisheria, ikiwa ni pamoja na Kesi za Kimkakati Dhidi ya Ushiriki wa Umma (SLAPPs)

MALEYA
Foundation

PEREMPUAN AMAN

Hasara na Uharibifu

- Kuhakikisha kwamba taasisi zinazosimamia fedha zinazoshughulikia Hasara na Uharibifu zinatambua Wenyeji kama eneo bunge tofauti kwa kupitisha sera ya jamii asilia na kutenga kiti maalum kwa ajili ya jamii asilia kama waangalizi makini.
- Hasara isiyo ya kiuchumi na uharibifu unaowapata Wenyeji lazima pia ijumuishwe na kufafanuliwa nasi wenyewe.

Soko la Kaboni na Mpito Haki

- Kukomesha usanifu, utekelezaji, na ufadhili wa mikopo ya kaboni na hivyo kuitwa miradi ya nishati ya "kijani" au "safi" kwenye ardhi, wilaya na maji yetu bila kupata FPIC yetu kwa mujibu wa Azimio la Umoja wa Mataifa la Haki za jamii asilia (UNDRIP) .
- Kufanya tathmini shirikishi za athari za kitamaduni, kimazingira, na haki za binadamu kwa ushiriki wetu wa maana ili tuweze kufanya maamuzi sahihi kwa pamoja kuhusu mikopo ya kaboni na miradi ya nishati mbadala na tuweze kujadiliana kwa ajili ya mipango ya haki na usawa wa kugawana faida.
- Kutambua na kuunga mkono taratibu, viwango na mipango inayoendeshwa na jamii na inayomilikiwa na ambayo inatofautiana na miundo ya soko kulingana na uchimbaji na uboreshaji wa asili.
- Kuhakikisha ushirikishwaji wa kanuni na itifaki za jamii asilia kuhusu mpito wa haki katika Michango Iliyoamuliwa Kitaifa (NDCs) ili kuondokana na mazoea ya biashara kama kawaida ya uchimbaji madini na uchimbaji wa "mpito" na madini yanayohusiana, ambayo huondoa jamii asilia, kuchafua mazingira yetu, kuharibu maeneo takatifu na kuharibu bayoanuwai

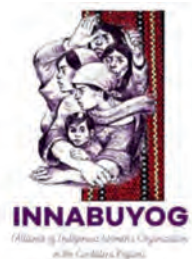
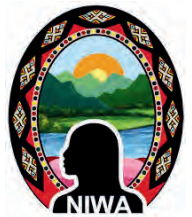
Uhamasishaji wa Rasilimali

- Kutoa fedha za umma za moja kwa moja, zenye msingi wa ruzuku, zinazonyumbulika, zinazoweza kufikiwa, zenye matamano, za usawa na zinazotegemewa moja kwa moja kwa Wenyeji. Mtazamo unaozingatia haki za binadamu lazima uongoze uwekezaji, uhamasishaji, na uwekaji asasi wa fedha zozote katika ardhi, maeneo na rasilimali zetu, kwa kuzingatia kikamilifu UNDRIP, na kuhakikisha umiliki wetu, uongozi, kujitawala na kujitawala.

- Kuongeza upatikanaji, ufikivu na athari za mabadiliko ya Tabianchi na fedha na taratibu za bayoanuwai, na kuanzisha vituo vya uwazi, usawa, na kujitolea na programu za kazi kwa ushiriki wetu kamili na wa ufanisi ili kusaidia mahitaji yetu ya kibinafsi na vipaumbele.
- Kutoa usaidizi wa kifedha, kiteknolojia na kiufundi ili kujenga uwezo na ujuzi wa Wenyeji, wanawake wa kiasili, Vijana wa kiasili, jamii asilia wenye ulemavu, waandishi wa habari wa kiasili, na Wanasheria wa Asili ili kushiriki kikamilifu na kwa ufanisi katika kupata na kusimamia fedha na kuendeleza. kushiriki kikamilifu katika vyombo na taratibu za kufanya maamuzi husika.
- Mataifa lazima sio tu kutoa fidia na kurejesha maeneo yetu bali pia kutoa usaidizi wa kutosha kurejesha afya na ustawi wetu, ambao umeathiriwa na upotevu na uharibifu wa ardhi yetu.

Sisi, washiriki wa Kongamano la Nne la Kieneo la Indigenous Knowledge and Peoples of Asia (IKPA) ,tunathibitisha tena dhamira yetu ya kutekeleza Mpango Kazi wa Pokhara kuhusu bayoanuwai, mabadiliko ya tabianchi na Haki za jamii asilia. Tutaendelea kufanya hesabu ya kila mwaka ya mielekeo ya kikanda katika haki za binadamu, bayoanuwai, na mabadiliko ya Tabianchi, huku tukichangia katika kuendeleza haki za jamii asilia kote Asia.

Picha: Kikundi cha akina mama cha Watu wa Asili wa Gurung wa kijiji cha Tohmle wakiwaaga washiriki wa mkutano huo kwa tambiko la kitamaduni la kuweka tika (mchele) kwenye vipaji vya nyuso zao.

Credit: Lakpa Nuri Sherpa/AIPP

PKwa habari zaidi kuhusu taarifa ya Tohmle, tafadhali wasiliana na:

- ✉ Mr. Lakpa Nuri Sherpa (nuri@aippnet.org)
- ✉ Ms. Pirawan Wongnithisathaporn (pirawan@aippnet.org)
- ✉ Mr. Prem Singh Tharu (prem@aippnet.org)